

Чурапчыга күн тахсар!

САГА ОЛОХ

12+

100 ЛЕТ
ЯССР
1922-2022

Чурапчы улуунун хаһыата

Ыам ыйын 13 күнэ, 2022 сыл, бээтинсэ

№ 18 (11844)

УӨРЭХ

ГО – САГА САЙДАН ЭРЭР
ООННЬУУ КӨРҮНЭ

стр. 3

МААРЫКЧААН ЫЧЧАТТАРА

АСИ-КУО АШЕИНА:
“ЧУРАПЧЫ – ИККИС
ДОЙДУМ КЭРИЭТЭ”

стр. 5

КЭПСИЭХПИН БАБАРАБЫН

БУЛЧУТ
АЛЕКСАНДР АДАМОВ

стр. 6

Ытыктабыллаах Чурапчы улуунун
хас биирдии дыа кэргэнэ!

Эһиги-
ни дьоро
күнүн, ХНТ
Генеральной
Ассамблеята
1993 сылаахха
олаахтубут. Дыа кэргэн аан дойдутаабы
күнүн истигинэ эбэрдэтибит!

Бу бырааһыннык Российскай
Федерацияга бэлэстэргэр буахтубута
20-тэн тааһа сыл буолла. Дыа кэргэн

– уопастыба, судаарыстыба тула-
дыйбат төрдө, алуа сайдыахтаах,
иниэтиэх кэскилэ, дыа тирээбэ. Кини
хайдах туруктаагыттан, хайдах
дьаһаанан апараруттан бүтүн но-
руот олоһо тутулуктаах.
Билигин уруустуу илээх, дыа ту-
руктаах, чөл олохтоох дыа кэргэн-
нэрэ элбэх кэскилээх ыччатты өбүгэ
төрүт үгэстэргэр, кулутураатыгар
сыһаран илээн таһаарар.
Эһигини Аан дойдутаабы дыа

кэргэн күнүн эбэрдэтиэн туран, тус
олаахтубут үөрүү үксэтиэн, кэрэ
кэскилэстэн, таһаар таластын, си-
тинин сиритиэтиэн, дыа уруутаа-
тын, баай батыстын дигэн бастык
баа сааһаарбытын тигэрдэбит!

Стелан САРГЫДАЕВ,
Чурапчы улуунун баһылыгы,
Афанасий ЗАХАРОВ,
улуус дьокуутаанттарын
Сэбиэтин бэрэсидьиэнэ.

стр. 2

Кыайыы күнүн өрө
күүрүүлээхтик бэлиэтээтилэр

КОРОНАВИРУУ УТАРЫ ҮЛЭЛИИР
СУҤАЛ ЫСТААП ИҢИТИННЭРИИТЭ

Ыам ыйын 11 күнүгү туру-
гунаа улуус инфекционной отде-
лиеттар 4 киһи сытар. Итинтэн
оҕото – 0. Таһыттан 3 киһи эмтэнэр,
онтон оҕото – 2. Дьокуускайга 1
киһи эмтэнэр.
Вакцинанан быһаанынан 11204
киһи ыһаахтаабын, биллгин 9218
киһи бастакы компонентын, 5690

киһи иккинчи ылбыгы. Вакцинанан
ылбыттар туруктаах үчүгэй.
Бэйэни харыстанар туһуттан
маасканы, бэрээжикни кэтэ сыл-
дьык, социальнай арыты тутуһун,
илиини чаастатык сууну. Ыа-
рыы сибикигэ (температура таһы-
стабына, сыгы, амтаны билбэт
буолааххытына, сөтөлүннэххи-

COVID-19

тинэ) бырааһы ыгырыл.
Чурапчытаабы киһи балыһа
суһал линийэтин төлөпүүнэ –
89618696878, 89644202833
Роспотребнадзор – 84115141272.
ЕДДС – 84115141660.

ТЭТТИК СОНУННАР

«Буорах сыттаах
хаартыскалар кэпсиһлэр»
быыстапка буолла

Аҕа дойдуга Улуу сэриитин кыттылаахтарын
ахтан-саанан аһар өйдөбүннүк күнү көрсө, Улуу
Кыайыы 77 сылыгар анаан, «Буорах сыттаах хаар-
тыскалар кэпсиһлэр» дигэн сэрин сылларыгар
фронто сылдан түспүт хаартыскаларынан быыс-
тапка аһыллыа.

Чурапчы улууттан Аҕа дойдуга сэрини кытты-
гыт буойуннар оҕолорун, сизини, чугас
аймахтарын архыптарыттан хомуллан, таһы-
лан, бу быыстапка тэриллинэ.

Саһарбыт, аһааммыт эргэ хаартыскалары
туһаран улахан формака таһаарбыттар дьон
болжомтотун тарта.

Быыстапкага сүрүннээн А.А. Саввин аатынан
Чурапчытаабы мусуой уонна И.М. Павлов ааты-
нан мусуой пуондаларын архыптарыттан хаартыс-
калар туһанылыһылар.

Үөрүүлээх тэрээһингэ саха эстрадатын эдэр
ырыаһыта Санаайа Баай «Мэтээлгин кэт, бэ-
тэрээн!» ырыатын бэлэстээтэ.

Маны таһынан «Мукалов планетата» арт-га-
лерияга сэрин кыттылааһа, ытык бэтэрээминит
Петр Карсанаев айылга кэрэ көстүүлэрин уруһуй-
даабыт хартылыаларын көрүү буолла. Кини
олоһун, айар үлэтин туһунан «Ай» норуодунай
устуудуһа испиэлиһи Айылгы Пинигина сыр-
датта.

Чурапчыга халаан уутун
этэннэ аһарыыга болжомто
уурулар

Саха сирин үтүөлээх быһааччыта Василий
Тарскай салайааччылаах Арасыйыа ИБМ Саха
сиринээҕи оперативнай бөлөһүн быһыһыар сулу-
спата Чурапчы улууттар үлэтин таһыһылар.

«Оперативнай бөлөх үлэтин сүрүн сыала-сору-
га – халаан уутун содуларын туоратыыга бастакы
уочараттаах дьаһаллары толоруу, Чурапчы уонна
Таатта оройуоннарын сиритэр-уоттар сааскы ха-
лаан куттала суох буолуутун хааччыһы», — дигэн
Василий Тарскай бэлэстээтэ.

Саха сирин сиритэр-уоттар гидрологическай
быһыы-майгы сылыктаһын быһыһынан сайдар,
критическай таһымынан уу ханна да бэлэстэнэ
илик.

Гимназия үөрэнээччигэ гаас
оһоһу бырагыраамалыырга
патент ытта

Чурапчы гимназиятын дириэктэрэ Юрий
Слепцов туорт сыл утумнаахтык научнай үлэни
дьаарыктанан улахан ситиһини аһалыт гимна-
зия 10 кылааһын үөрэнээччигэр Дуолан Ноевска
гаас оһоһун бырагыраамалыырга патенты үөрүүлээх
быһыыга-майгыга туттарда.

“Бу устуйууа хомуол умуллубутун, дыа тем-
ператураны биллэрэхтээх. Барытын мобильнай
сыһаарыы нонһо көрдөрүүхтээх. Дуолан патенын
Арасыйыага 70 сыл устата көмүскүүр бырааһы-
таах”, — дигэн Дуолан научнай салайааччыта Игорь
Синцев кэпсиэр.

Онон сотору кэминэн бүтүн Саха сирин олох-
тоохторо, Ноев контроллерын туһанан, гаас оһо-
торун туругуу, дыһаары-уоттарын тэйичиттэн
сылдан хонтуруолуу буолуохтара дигэн эрэн-
эһит.

ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Ыам ыйын 2 күнэ. Ил Дархан телеграм-каналыгар үөрүүлэх сонуну бу курдук иһитиннэрэ: «Муус устар 27 күнүгэр күн сирин көрбүт кырачааннары бүтүн Дьокуускайга төрүүр дьэстээн таһаар үөрүүлэх тэрээһин буолла. Өрөспүүбүлүкэ 100 сылын бэлиэтнэр күнүгэ Саха сирингэр 21 оҕо – 11 уол уонна 10 кыыс төрөөтө. Киһилэргэ “Үйэ оҕолоро” дьон 100 тыһ. солк. сэрпиннээт уонна үрүн көмүстэн оҕоһулуубут погребумна туттарылынна. Кэрэ-бэлэ түгэннэһэн төрөппүттэри истинник эбэрээлиннэ! Оҕолорго кытаан доруобуйаны, дьоллоох оҕо сааһы, үтүс үөрүүнү баҕарабын! Үбүлүйдээх күнүгэ төрөөбүт кырачааннар өрөспүүбүлүкэбүт уонна дойдубут дьоруунаах гражданаара буола улааталларыгар эрэбин».

Ыам ыйын 5 күнэ. Айсен Николаев Кыайы күнүн бырааһынныгар, элбэх киһи тобуруунар сирингэр куттал суох буолуутун хааччылар минэрэлэри ылыныыга болҕомтону туһаайда. Бу туһунан

киһи бырабылталыстыба уонна Ил Дархан, Бырабылталыстыба дьаһалтатын салалтатын кытта корсоругэр бэлиэтээтэ. Маны таһынан мунуулаах халаан уутугар уонна ойуур баһаарын сезонугар бэлэмнэни туһунан бонтуруоһу дьүүлэстилэр.

Өрөспүүбүлүкэ баһылыга этэринэн, санкция кэмгэр дойду Бырабылталыстыбата экзистэнсэни ойүүргэ сөптөөх дьаһаллары ылынар. Ол курдук, «Земский доктор», «Земский фельдшер» бырагыраамалары кэңэттилэр. Билигин манна мэдиссиинэ вуздарын уонна колледждары бүтэрээччилэр олохтор мистэлэрингэр үлэһини хаалларарына, бу бырагыраамага кыттар кыахтанарылар. Уһук Илин уонна Уһук Хотугу сир эрэггийиннэригэр сэлэһиннэлэргэ, дьоруу куораттарга мэдиссиинэ тэриэтэлэрингэр үлэһини киһэр элэр быраастарга 2 мол.солк., бэйэсэрдэргэ, акушердарга, сисэстэрэлэргэ 1 мол.солк. суумалаах биһир кэмнээх төлөбүр көрүлэр буолбутун Ил Дархан

иһитиннэрэ.

Ыам ыйын 6 күнэ. Айсен Николаев Арасыйага юстицияга министриэтибэтин Саха сирингэр управлениетын салайааччыта Александр Бурханов кытта көрсүһүүтүгэр муниципалнай тэриллэлэр устаттарын регистрациялааһын туһунан көпсөттүлэр. Ааспыт сыл от ыйыттан муниципалитеттартан устаттарын электроннай көрүгүн тутууга үлэ ытыллар. Өрөспүүбүлүкэ дойдута биһир бастааһын итинник бырайыагы олоххо киллэрэр. Ити муниципалитеттар докумуннарын регистрациялааһын билэ судургутутар. Ол курдук, бу сылга 80 устат киһирбит. Маны тэнэ нэһилээһиннэ босхо юридикескэй көмөнү оҕоруу туһунан кэпсэттилэр. Александр Бурханов босхо көмөнү ылаан сөптөөх дьон ахсааныгар оҕо күүтэр уонна декретнэй, оҕото үс сааһыгар дьэри уопускага олохтор дьахталлары, үлэлээбэт пенсионердары, бойобуой дьаһылар бэтэрээһиннэ киллэрэргэ эттэ. Айсен Нико-

лаев бу этинни өйөөтө. Сотору кэминэн эрэггийэн сокуонутар эбии уларьытылар киһирхэтэрэ.

Ыам ыйын 9 күнэ.

Ил Дархан Саха сирин олохтоохторун өрөспүүбүлүкэ салалтатын аатыттан уонна тус бэйэтэ Улуу Кыайы күнүнэн эбэрээтэ. «Норуот хорсун быһылын үйэтиги – ытык изспит буолар. Мемориалдары, пааматынныктары оҕоруу, хорсун быһыы туһунан өйдөбүннүктэри харыстааһын, устуруула тулхадыйбат өйдөбүлүн көмүскээһин – бу барыта биһиги оҕолорбут, сизиннэригэр төрөөбүт дойдубуларга бэринилээх дьон буола улааталларыгар туһуланар», – дьон эттэ Ил Дархан. Бүтүн Саха сирин Национальнай архыба өрөспүүбүлүкэ военкоматтарын архыптарын сыһытараба көһөрдө. 1941-1945 сс. Аҕа дойду улуу сэринигэр Саха сириттэн ытырыллан барбыт 61 665 буойун туһунан хаччылар ситимнэ киһирдилэр.

Афанасий Ноев, Ил Дархан пресскириттэрэ.

Биһиги улууспутугар

Лидия Тоскуева, улуустаагы социальнай харатта управлениетын начаальнигыта. Чурапчыга быһылгы сылга, билигин туругунан, 74 кырачаан күн сирин көрдө. Итинтэн 65 оҕо Дьокуускайга, 9 оҕо Чурапчыгаагы киһи баһылааҕа төрөөтө. Маныаха биһиги улууспуттатта Саха АССР төрүтүгэмнэ 100 сылын көрсө төрөөбүт 71 кырачаан төрөппүттэрэ 100 солк. суумалаах анал сэрпиннээтти туттулар. Итинтэн 6 ийэ сэрпиннээт харыттын ылан, сана дьэ туттууттар, дьыһтарин оромүөннээһиннэ, психиһик аһылаһалларыгар тутуһулар. Өрөспүүбүлүкэ күнүгэр төрөөбүт оҕо биһиги улууспутугар суох.

УЛУУ КЫАЙЫ 77 СЫЛЫН КӨРСӨ

Кыайы күнүн өрө күүрүүлээхтик бэлиэтээтиллэр

Төһө даҕаны ыам ыйын 9 күнэ ардахтаах, хаардаах буолбутун да иһин, дьон-сэргэ Улуу Кыайы күнүн уһансыбыт хорсун-хоодуот салааттарбытын, Хоту көһөрүлүүтэ суорума суолламмыт биһир дойдубулар кэриэстээн, итүһүнэ билигин биһиги кэксэбипигэр эйэлээх кэмгэ олохтор бэтэрээннэригэр уруйдаан, Кыайы 77 сылыгар анаммыт параакка өрө күүрүүлээхтик кытыннылар. Үөрүүлээх дьаһал “Боотур Уус” стадионуга буолла.

Икки сыллаах тохтобул кэһиптэн Улуу Кыайы параада сарсыарда 9.30мүн “Кыайы” скверигэр билиһит сиилаат ууһоҕар гирлянда ууруттан саҕаланна.

Саһымы “Боотур Уус” стадионуга Кыайы параадын СӨ Ил Түмэн дьокутаата, саһаас майора Семен Иванович Никитин 15-с төгүлүн хамаандалаан киллэрдэ. Киһи параад кыттылаахтарын кэксэлэрин иһиннэн “УАЗ” маассынаба туран аһанна. Тийэстэ, параакка бэлэм туһунан дакылааттаа.

Киһи тырыбынага Чурапчы улуусун баһылыга Степан Сар-

гыдаев, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, улуус баһылытын социальнай бонтуруостарга солбуулааччы Мария Кронникова, улуус баһылытын тыа хаһаайыстыбатыгар солбуулааччы Ангелика Неустроева, Чурапчы нэһилээгин баһылыга Владимир Сивцев, улуус бэтэрээннэрин Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Матрена Матвеева, улуус Сэбиэтин дьокутааттара Яков Оконешников, Дмитрий Попов, улуустаагы бойобуой дьаһылы бэтэрээннэрин Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Илья Березкин, Афганистан, Чечня сэринтин кыт-

тылаахтара, уопастыбаннас тобуруйда.

Быһылгы параакка Чурапчы нэһилээгин улахан тэриэтэлэрэ, үөрэх кыһалара, оҕуула улахан кылааһын үөрэнээччилэрэ, байыаннай-патриотическай кулууптар иһиллээччилэрэ, Хоптоҕо, Одьулуун, Болтоҕо, Хадаар, Хатылы, Мугудай, Телой, Сылан нэһилээкэригэр киһирэн көхтөөхтүк кытыннылар.

Тыһылыны, ардагы аахсыбакка, Улуу Кыайы 77 сылыгар анаммыт параакка дьон маассабайлык кытынына, тэриэтэлэр бука бары тэрээһиннээхтик табыстылар.

Маны тэнэ “Өйдөбүннүк чүмэчтэ” Бүтүн Арасыйаҕа аахсылаа кыттыһан, улууспут дьон-сэргэ көхтөөхтүк кытынна. Быһылгы тэрээһиннэ тыһылыча күнүгэ киһи табыста.

Санатан эттэххэ, маньык аахсылаа Саха сирингэр 2009 сылтан ытыллар. Улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров күн бүтүн улууспутугар 1 сэрти бэтэрээнэ баарын аһтан туран: “Биһиги киһилэргэ ураты истия сыһыаны бэлэһиннээхтэ. Дойдубут, өрөспүүбүлүкэбит сайдарын туһугар бары сырабытын ууруохтаахпыт. Ити – биһиги бүтүннү олохпут туһугар сэриннээспит дьон иһингэр ытык изспит буолар. Тоҕо дьэстэххэ, киһилэр биһиги дойдубуттар дьон дьоллоохтук олохторун туһугар сырдык тыһынарын толук уурбуттара. Манна кэлбит ыччат Аҕа дойду Улуу сэринтин бэтэрээннэрин албан ааттарын өрүү үйэтигэр туран ытык аналлаахтарын дьириник өйдөхтээхтэр”, – дьон эттэ.

Чурапчы улуусун ыччатын аатыттан Антон Фокин Саха сириттэн фронтта ыгырыллыбыт буойуннартан улахан аһаардара төрөөбүт дойдубуларга эргиллэбэт дьыла-

ламмыттарын санатта. “Бүтүн манна кэһин туһугар хас биһир киһи дойдубутун туһугар хорсундук сэриннээспит эһитин, аһатын, аһааһын кэриэстэп кэһин туһугар. Сүрэхпит тэбэрин туһугар, биһиги дьоруойдарбыт тыһынаахтар, киһилэр туһунан өйдөбүт өлбөөдүйбэт дьон сөпкө бэлиэттэлэр”, – дьон эттэ.

Чурапчытаагы сударыстыбанай физкултуура уонна устуорт ууһуутун устуууона Наталья Харыынова: “Маньык аахсылаа улууслар Үөһээ Бүлүүтэ элбэ ытыллар. Хас сыл ахсын кыттыһабын. Онтон үөрэххэ киһирээһиннэ үһүс сылын Чурапчыга буолар тэрээһиннэ сылдан чүмэһи ууһуула. Кыайы туһугар бэйэһини толук ууран туран сэриннээспит ытык көлүөнэ дьоммутун хаһа дьаһа умуо суохтаахпыт. Мин санаабар, “Өйдөбүннүк чүмэчтэ” ыччакка патриотическай тыһыны улуусулар”, – дьон санаттын үлэһитинэ.

Түмүккэ Улуу Кыайы күнүн уруйдаан салот ытыллар.

Сэмэн Жандринскэй

ТҮҮ ХАҢААЙЫСТЫБАТА

Сааскы түбүктэр

Тымны кыһыммыт бүтэн, хаар ууллан, сүөһү, сылгы хара сиргэ үктэннэ. Сотору күөх от тахсан мэччирэн түспөн, тото-хана аһахтара, төрүүх үксүбэ. Ону сэргэ сайылыкка көһөн, үрүн илгэ дэлэйиэ. Билигин туругунан, тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар улууска

ытыллар үлэлэр тустарынан улуустаабы Тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начаалынньыга Анжелика Неустроева билиһиннэрэр:

Улуу-спутугар, бүтүгү күн туругунан, 21755 ынах сүөһү, ол иһигэ 7394 ынах баар. 3322 ныйраһ төрөөтө, ити былырынны тустаах кэм 45 бырыһыаным ылар. Барыта 16848 сылгы кыстаан турар, ол иһигэ 12454. Ити былырынны көрдөрүүтүн 445-нэн абыллар.

Быылгы сылга 5466 туонна үүт сөбүтүпкэлэһтэ. Муус устар ый түмүгүнэн 442 туонна сөбүтүпкэлэһтэ. Ити ааспыт сыл тустаах кэмнээбэр 200 туоннаан абыллар. Барыта 170 хаһаайыстыба үүт туттарар. Күннээбэр туттарар үүт 10 туонна буолла. Сүннүтүн тэриллэннэх хаһаайыстыбалар — потребительскэй — кэспэрэтииптэр, бааһынайдар туттараллар. Мантан мала чааһынайдар туттаралларыгар эрэнэбит.

Быылгы сааскы ыһыта 2725 гектар былааннаахпыт. Күөх ыһыта 36 хаһаайыстыба 1943 гектары ыһахтара. Итинэн инники сылаабы ор сыллаах от ыһыта эбиллэр. Кормовой ыһыта 1651 гектар буолуо. Туорахтаах култуураны кэспэрэтииптэр 342 гектарга, ол иһигэр «Комплекс» бааһынай хаһаайыстыба 112 гектары, Афанасий Седалищев хаһаайыстыбата 80 гектары, ордугун «Мындабайы» ТХПК. 208 туонна семенной матырыйаал, 43 туонна минеральный уордурдуу «Туймаада» агрохолдинган уонна «Агрокор» ААУо атыылаһылына. Таһан адалыта быһаарыллан мистэбэ кэллэ, 10-ча туонна хаалла.

Данил Павлов хаһаайыстыбата хортуппуйун бэйэтин овошхранилищтыгар кыстаппыта. Билигин 75 туонна сизмэ хортуппуйдаах,

итинэн ыһытын толору хааччынар кыахтаах.

Кыстык устата сүөһүнү, сылгыны энчирэппэккэ туоратыыга аналлаах дьаһаллар ылымаллар. Улуус олохтоох бүддьүөттэн 4 мөл. 800 тыһ. солк. көрүлүннэ. 532 туонна эбэр, 186 туонна комбинорманы ажалан, сайаапкалаабыт хаһаайыстыбаларга көмө оһоһулунна. «Чурапчы» ТХПК 10 туонна Кэмпэн-дэи тууһун ажалтаран түнгэттэ, туттарылар үүт сүтүгү комбинорманы тарбатта. Дьик кэргэн экономикатын сайыннарыыга былааннаах үлэ тэриллэр. Маныаха 9 хайыска тутуһулуо. Уу суола аһылынабына, 900 сибииннэ оҕото, 6000 куурусса ажалылыа. Хаас оҕотун эмиз адалахтара. Итинэн 300 сибииннэ ажалан атыыланна.

Саха АССР тэриллэбит 100 сылынан, анал бырагырааманан Мындабайыга 100 участвакка сайаапканан хортуска олордулуо. Төлөйгөн урбаанныт Василий Дьячковскэй инкубатордун таһааран 100 күһү, бройлер оҕолорун атыылыа. Бу бырайыак чэрчитинэн «Чурапчы» ТХПК нэһилиннэтигэр оҕуруот аһын, сир аһын тутан, шоковай тоноруу оһоһулара былааннаар.

Сүөһү аһылыгын онорууга улуус уонна өрөспүүбүлүкэ кытыгыс үбүлээһиннэринэн үлэ ытыллар. Бааһына сирин чөлүгэр түһэрингэ, кэспэрэтииптэр, састорор тизиннэ, сизмэ атыылаһытыгар, күрүөлээһингэ о. д. а. туттулар.

Сааскы ыһыт үлэтин түмүктээн, ыһахтары атааран баран окю кириингэ бэлэмнэни үлэлэрэ барыахтара. Сайынны мэччирэтииптэр элбэх үүтү ыһыныа, сүөһү туругун тупсарыыга сайылыктааһын быһаар оруолланыа.

ҮӨРЭХ

Го — саҥа сайдан эрэр оонньуу көрүнэ

Өйү-толкуйу сайыннаар оонньуу Саха сиригэр саҥа көрүнү быһытынан кириэр. Өрөспүүбүлүкэ бу оонньуу көрүнүгэр үөрэнээччилэри биһир бастаһынан дьарыктаабыт С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолаты буолар.

Бу оонньуу туһунан, сүөхсүтэ үлэтин тирэһинэр, нуучча тылын учуутала Надежда Захарова сийилин билиһиннэрэр:

Го — Го оҕолору эрдэ ил-лэн кэмнэр көннөрү үөрэтэр этим. Онтон ХИФУ преподавателэ Владимир Бараханов көбүлээһининэн, сүөхсүтэ тэрииптэ, оскуола оҕолорун үөрэтэн барбытым. 2020 сыллаахха үөрэнэн, ыспартыбынай-толкуйу сайыннаар көрүнүгэр (саахымат, дуобат уонна го) тирэһинэр-преподаватель дипломун ылымтым. Онон билигин нэһиликкэ икки чаас алын кылаас үөрэнээччилэри дьарыктыбын. Билигин сорох үөрэнээччилэри номнуо оскуоланы бүтэрэллэр.

Оҕолор олус сэтээрэн сылдьаллар. Пандемия нинни оҕуча оҕо сөбүлээн дьарыктаммыта. Билигин уонча үөрэнээччи баар. Ылары үгэнигэр саҥа оҕолору тэбиичиттэн үөрэтэр ыарахаттардаах этэ. Билигин өссө элбэх оҕо сылдыабын алын кылаастар икки сымпэнээн үөрэнэллэр, анал кабинет суоҕа мөһөйдүр.

Үөрэнээччилэри абыл-ах юм иһигэр дьарыктаан, күрэхтэһиннэргэ көхтөөхтүк, ситиһиннээхтик кыттан киирэн барбыттыт. Владимир Бараханов тэрииптэ өрөспүүбүлүкэ-тээбэ устудьуоннар күрэхтэһи-

лэрингэр кыттан, мистэһэспиппит. 2019 сылга Лена Новгородов уонна Вана Саввин биһирдэннэн бастыыр иһин күрэхтэһингэ биһирдээн мистэһэн ылымтара. Маны таһынан, Вана өрөспүүбүлүкэ-тээбэ устудьуоннар аһаҕас турнирдыгар иккис буолары ситиститэ. Оттон хамаанданан устудьуоннар иккис ардыларынаабы күрэхтэһингэ биһиги оскуолаттан алта оҕо кыттан бастабыттар. Арасмыйатаабы хамаанданан

Го — Кытайга үөскэбит стратегическай, диринг не хошоонноох, логическай ой оонньуута буолар. Бу оонньуу Кытайга, Японияга уонна Кэриэйгэ кэспэрэтииптэ тарбаһыт. Алл дойдутаабы ой оонньууларын базой дьэспиннэһиннэргэ киирэр. Го принциптэ бэлэтиккэ, бисиннэс, күннүбэ олоххо да туттулаллар.

12 саастарыгар дээрэ бастыыр иһин күрэхтэһингэ иккис кылаас үөрэнээччилэргэ Арсен Ефремов, Андрей Сотников уонна Алеша Дьяконов кытыбыттар.

Ааспыт сылга Владивосток куоракка ытыллыбыт Арасыйыа кубогар Вана Саввин үтүгэйдик кыттан, рейтинг үрдэппитэ. Онтон 2021 сыл бүтүүтэ ытыллыбыт аһаҕас турнирга бастаһы мистэһин ылымта. Ол иһин Санкт-Петербург куоракка Арасыйыатаабы күрэхтэһингэ кыттан кэлбиппит.

Саха Сирингэбэ Гога федерацията куруук өйүүр. Айаһымтэ толобурун кини уйуммута.

Го оонньуу устурт эрэ көрүнэ буолбатах, былырынныгын күрэхтэһингэ киирбитэ. Ол иһин үөрэнээччилэр Хотугулуу-Илиинги олимпиадаларын көрүгэр киирбитэ. Күөн көрсүһүүтэ 6 оҕом кытыбыта. Вана Саввин иккис сылын бастаһы, Валера Поисев бочуоттаах үһүс мистэһэ буолбуттара.

Учуутал буоларым быһытынан, научнай-чинчийэр үлэтин дьарыктанабын. Сыл аһын араас кэспирэһиннэһэр-гэ, абыыларга үөрэнээччилэри бэлэмнэһин, кытыннарабын. Холбур, Го оҕо өйдүүр, толкуйдур дибурун сайыннарыыга туһалаах нымма буоларын туһунан дьаһалаһынан Петр Карпов «Инники хардылаа» улууска бастабыта, өрөспүүбүлүкэ үһүс мистэһэ буолбута.

Го уопсайынан, оҕо сайдытыгар үчүгэй эрэ өтгүнэн дьайар, өй-мөйүн эрэ үлэтингэр буолбаха, оҕо майгыта-сигинитэ тупсарыгар, тулуурдаах, дулуурдаах буоларыгар, уоскуйалларыгар туһалаах. Быраабылата төрүт судургу эрэр, элбэһи толкуйдатар. Оонньуу кураанх дуоскаттан садаланар. Саахымакка — 16 манан, 16 хара фигура, 64 киликкэ, ортоһунан 40-50 харды баар буоллабына, гога — 181 хара, 180 манан фишка, 361 киликкэ (комбинацията элбэх), ортоһунан 250-300 харды.

Саха сиригэр устурдунан дьарыктанарга көбүлүү чөл олоһу тарбаттар сылааһа өй-толкуйу оонньууларын сайыннарыыга кээт былааннар тураллар. Ол курдук, атырдаах ыһын 22-28 күннэригэр СӨ Ил Дархан кубогар уонна Улук Илин федеральнай уокурукка бастыыр иһин Го оонньуутугар күрэхтэһин ытылаһы турар.

Биһиги бадалаах дьонго Гога маастар-кылаас ытааһымыт. Уонна сайын оскуолабыт бааһыгар гога күнүскү лааһыр от ыһын 6-26 күнүгэр дээрэ үлэтиһтэһиппит. Онон бадалаах үөрэнээччилэри ытырабыт.

Марфа ПЕТРОВА.

Үүт сөбүтүпкэ 2022 сыл тохсунньу-муус устар ыйдар түмүктэринэн

Нэһиликкэ	Былаан	отчуоттуур ый 2022 сыл						за тохсунньу - муус устар 2022 сыл					
		муус устар		(- +)	туолла	факт.	2022 с. к.	былаан	факт	(- +)	туолла	факт.	2022 с. к.
	2022 г	былаан	факт										
				туонна	%	кулун тутар 2021				туонна	%	кулун тутар 2021	
Алабар	520,06	26,67	27,339	0,67	102,5	31,352	-4,0	61,10	46,60	-14,50	76,3	68,99	-22,40
Бахсы	330,00	16,92	13,180	-3,74	77,9	18,728	-5,5	38,77	24,60	-14,17	63,4	39,58	-14,98
Болтоно	51,02	3,67	1,168	-2,50	31,8	3,530	-2,4	8,41	1,45	-6,96	17,2	7,09	-5,64
Болутур	533,31	27,35	18,817	-8,53	68,8	31,244	-12,4	62,66	81,02	18,36	129,3	93,39	-12,38
Арылаах	199,00	10,20	6,398	-3,80	62,7	8,038	-1,6	23,38	13,42	-9,96	57,4	23,22	-9,81
Кытаанах	186,39	9,56	5,038	-4,52	52,7	8,809	-3,8	21,90	8,96	-12,94	40,9	21,59	-12,63
Мугудай	363,10	18,62	13,420	-5,20	72,1	15,910	-2,5	42,66	26,52	-16,14	62,2	34,82	-8,30
Одбулуун	398,17	20,42	14,273	-6,15	69,9	17,345	-3,1	46,78	22,50	-24,28	48,1	46,59	-24,09
Соловьев	540,05	27,69	32,988	5,30	119,1	18,960	14,0	63,45	59,96	-3,49	94,5	33,48	26,48
Сылап	433,97	21,45	10,352	-11,10	48,3	19,644	-9,3	49,15	16,48	-32,67	33,5	45,29	-28,81
Төлөй	337,44	17,30	11,325	-5,98	65,5	16,077	-4,8	39,64	21,91	-17,73	55,3	33,79	-11,88
Хадаар	450,61	23,11	17,110	-6,00	74,0	19,758	-2,6	52,94	26,91	-26,03	50,8	39,26	-12,35
Хатылы	131,00	6,72	6,597	-0,12	98,2	7,396	-0,8	15,39	13,45	-1,94	87,4	16,45	-3,00
Хайахсыт	216,93	10,87	4,564	-6,31	42,0	6,125	-1,6	24,90	7,86	-17,04	31,6	12,88	-5,02
Хотого	273,11	14,01	10,908	-3,10	77,9	13,873	-3,0	32,09	21,09	-11,00	65,7	31,09	-10,00
Чакыр	480,77	24,65	19,877	-4,77	80,6	35,998	-16,1	56,48	47,75	-8,73	84,6	89,76	-42,01
Чурапчы	20,87	1,07	0,840	-0,23	78,5	0,950	-0,1	2,45	1,40	-1,06	56,9	2,38	-0,99
Улуус үрдүнэн	5465,80	280,28	214,19	-66,09	76,4	273,74	-59,5	642,15	441,88	-200,27	68,8	639,67	-197,80

Быылгы үүтү сөбүтүпкэлааһына былаан — 5465,80 туонна. Итинэн 4 ый түмүгүнэн, 642,15 туонна ылар былаан 441,88 туоннаан толорулуна, ол эбэтэр 200,27 туоннаан итэбэс ыанна. Бу кэмнээбэ былааны Болутур нэһиликкэ эрэ толордо.

Муус устар ыйдаах былаан — 280,28 туонна. Ону 214,19 туоннаан сөбүтүпкэлааһа, 66,09 туоннаан абыллар үүт ыанна. Бу ыйдаагы үүтү сөбүтүпкэлааһын былаанын Соловьев уонна Алабар нэһиликкэ-тэрэ эрэ толордулар.

Бу былырынныгы 4 ыйдаах көрдөрүүтүн 197,80 туоннаан, муус устар ыйдаагыттан 59,5 туоннаан абыллар.

Кэспэрэтииптэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Төрөөбүт сорууги

Чурапчы улууһун үөрэбин салалтатын
«Саҥа олох» хаһыакка анал сыһыарыта

Салайааччы колонката

Бу сааскы күнүбүргэ үөрэхтээхтэни элгэтинир үгүс бэлнэ түгэн буолан ааста, ону тэигэ эхсээминнэргэ бэлэмнэни эппиэттээх кэмнэрэ сабаланнылар. Саха АССР төрүтүгэмминэ 100 сылын, Улуу Кыайыны 77 сылын олбөөдүйдөт сүөлгэлара улууэ үүнэр көлүөнэтэигэр тэрэһиннээхтик тэрдэһиннэ – кылаас чаастара, быһстапкалар. РДШ аахсыбалара ытытыллынылар. Одолор араас таһымнаах күрэхтэргэ – хөһөөн аарылыгыгар, видеона дүһүбүүүгэ, эбүрдэбэ, оһуоһайга көхтөөхтүк кытынынылар. Быһтиннэ үгэ аһара өттүгэр тэрэһиллэбит Пионерия үбүлүөйдээх дьаһаллара бэлэмнэнэ сылдьааллар.

Аагым сыйлагч улуустаагым дымг кэргэниингэн аагым бэстибээлэ тэрэниингэнэстик «Утум» дымгэнгэр буолан ааста. Барыта 18 дымг кэргэн 17 окуллагтан кытыына, Уөрөх салалта, оёо библиотэтиктэ тэрибэн, дымг кэргэнигэ оёо аагымтын өлүүр үлэ сырдатылыына, «Чурапчы суруйааччылар» оёолорго» төрөппүттэргэ анаммыт буктрейслэр күрбэ библиотэтиктэрдэргэ, айымныы иллюстрациятыгар оёолорго куонкурастар ыалтылан, ыалайылаахтар бириингэрэниин наһараадалаанылар, Бары кыттыбыт ыаллар анал аакка тигистилэр, өйдөбүөнүкүк бэлэктэри туттулар. Түһүмэхтэринингэн бастыгынары «Араассыйага ийилэр» уолбасты-башык хамсаалын Чурапчытаагым салаата бэлэктэтэ,

Үөрэх үлэһиттэр» муус устарга ытылшыбыт бизэ улуус кыттындаах «Гражданский өрбүлүр» бары былаһааккаларыгар кыттыыны млан, ордук «Үөрэнээччи – XXI үйү үөрэх-тэһинини эйгэтигэр» былаһааккаҕа сытымык турар тэһинчигиттэн үөрэх, идэҕэ туһаайыы уонна төрөөбүт тылы үөрэтүү кыһалжаларын тула аһаҕастык көрсүһүмүттэрэ.

СӨ Ил Дарханын ыйлаабынан «Ароссыыйа инники кэскилэ – бийиги!» бырайыак чэрчитинэн, оҕону уонна ыччаты патриотическай тыынгга иитин таһымын үрдүтүгү, улуус хас биирдии оскуолатыгар Ароссыыйа, Саха сириг уонна Чурапчы гимннэрин ирдигэлэ айы толоруу киирдэ, маны тэнэ доҕдубут былаахтарын көтөбүү сизэрэ толоруллубо.

«Айымалы» норуот айымнытын дыһыттар туруоруллубут Чурапчы улуунун бары салааларын, тэриитэлэрин сайдыытын көрдөрөр быыстапкаа үөрэхтээһин биир сүрүн миэстэни ыла. Видео-быыстапкаа улууска оскуола ниннигээди үөрэхтээһин, оскуолапарт тэриллиилэрэ, үөрэхтээһин сайдан кэлбит устуоруйата көрдөрүлүннэ, үөрэх тэриитэлэрэ бэлнэ түгүннэрин үйүтүтүн хаартыскаларыннан откритка наборун оҥордулар, үөрэх салаалата Автокоммунаны төрүттээбит саха чулуу уолаттарын уонна үөрэхтээһин сайдыытын көрдөрөр, сырытар бинерлэри бэлэмнээн туруорда. Үйүттиллибит хаартыскаларга, кинигэ ин-

мит дойдуга бэринилээх үлэ-хамнас
дьон-сэргэ болкомтогун тарга.

Армынзах оскулатын 10 кылаа-
нын үөрэтээччигэр Николай Барашков
эдэр кыраайы үөрэтээччилэр регион-
наабы кэмпириээнсийэлэрингэр Иван
Николаевич Винокуров олохун уонна
үлэтин сырдатар дакылаатынан си-
тинилээхтик кыттан үөртэ.

Улуу Кыяйы күнү көрсө байыанлай кулуутар бэйлэрин эсэрдэлэрин социальнай ситим нөүө түэртүлэр. Чурапчы нэһилиэгин оҕолоро Кыяйы парадый көрдөрүүлээх чааһыгар кытыннылар. Сэрингэ, көһөрүүгэ сылдьыбыт дьоммутун күрүстээн «Өлбөт үйүлээх полк» хаамытыгар, «Өй-дөбүнүкү күмүс», «Кыяйы түнүгү» аахсыбаларга кытынныбыт. «Россия 1» хааалга Арыылаах нэһилиэгин оҕолоро хос элэлэрин кэпсэнилэрэ, күрүстэнилэрэ көһүннэ. Бу илгэр суолталаах улахан дыаһалга кыттыбыт үөрэх тэрилтэлэрин үлэһиттэрингэр, үөрэнүүчүлэргэ барҕа махталбытын түэрдэбит.

Игорь Васильевич Сивцев научнай салабаларчылаах Чурапчы гимназиятын 10 кылааһын үөрэнээччигэ Дуолан Носов, НДД-2 дүгүн ааттаах глас оһоҕу бырагыраамалыыр контроллер патенын ылла. Бу киин түөрт сыллаах үлэтин түмүтэ буолар, дьон тэҥиччигэ сылдьан глас оһохторун, дьыҥ-уот сылааһын кэтээн көрөллөрүгэр туһулашар. Үөрэнээччибит патенын 70 сыл устата Арасыйыҥа таһымыгар көмүскүүр быраалтаах, бу улахан ситиһинин Дуолан салабаларчыларын, төрөппүттэрин эбэрэллиннэбит!

Бийр тирээн туур сорулгугт – сай-
ынгыг оёо сынналаагын тэрийнш бу-
лар. Агрооскуолалар үүнээйи ари-
саадагын хото олортулар, олортууга,
атыгыг бэлэмнээтилэр. Лаабырдар
үлэлтэрэ торумнаар, Оскуола бааза-
тыгар уонна анал мнэстэжэ 13 күнүскү
лаабыр, 5 палаточнай лаабыр, 2 ста-
ционернай лаабыр – Мындавдааһыга «Ку-
стук», Дирингэ «Маарыккаа» үлэ-
лэнхтэрэ, Төрөлүттэр Е-услуги нөнгү
сайаагылалары түһэрлэнхтэрэ.

Түмүктүүр экзэменнэри туттары ирдэбиллэрэ олохтоох хайыакка бэчээтэминтэрэ. Дойдубут 900 университетта абитуриеннар сайабылыаннаыларын Госуслуги портал «Поступление в вуз онлайн» сервисини көмөтүнэн ылыахтара. Онон Арасыйыа үтүс үрдүк үөрэхтин тэриигэлэринэр кынарэргэ түргэн суол арылынна. «Абитуриент» ыстаап үлөһүгүнүн уопсай үөрөхтөөһүн уонна методическай хаачыымын отделын исписэлиһи Дмитрий Андреевич Илларионов аман үлөһүкэ.

Үерэх дэмлэ түмүктэннэрэ чутгаана-
та, барыагыгар ситгининитэри баһара-
быт.

Юрий ПОСЕЛЬСКИЙ,
үөрөх салалтатын
начальнигыга.

Саха АССР төрүттэммитэ
100 сылынан анал биризмийэ

100 ЛЕТ
ЯДССР
1922-2022

Үөрэхтээшин зйгэтигэр Саха автономията төрүт-
тэммитэ 100 сылынан анал биризмийэни Чурапчы
үлүүһүттэн икки киһи ылла. Чурапчы нэһилиэгин

Борисова аатынан «Улыбка» обону сайыннарар киин-уһу-йаан эбии үөрэхтээһинин педагога Мария Петровна Саввина уонна С.К. Макаров аатынан Чурагчы гимназиятын саха тылын уонна литературатын учуутала Сардана Николаевна Гоголева бу үрдүк бириэмийэҕэ тигистилэр.

МАРИЯ ПЕТРОВНА
– РФ итгэлтэй уонна үөрэх-
тээһинтэй бичүүттээх үтүһүтэ,
СӨ үөрэбiriинтэи туйгуна,
«СӨ оскуола илһинтээбэ үөрэх-
тээһин сайдыытыгар кыла-
тыи иһин» бичээтээх үрдүкү
категориялаах талааннаах пе-
дагог. 26 сыл кырачаан оҕо-
лору итгэлтэй-үөрэттэбэ олобуи
анаата. Оскуола илһинтээбэ
үөрэхтээһини цифрокиза-
циялааһыи, оҕо дьоруура,

тыла-өһө сайдыгытар үл-
дүр бастын педагог, оёну-
шһһһ сирдһт булар элбх
кһһһ, оё үлһһн түмр сһт
ааптар. Уһуһан һһһһһ
һһһһһн үлһһн, оё сһһт
бырайһһһһн көбүлһһһн,
аһһһһһһһһ үлһт кһн бһ-
лһһһһн ылд. Аһһһһһ
үрөхтһһһһһн аһһһһһһн
үрөх сһһһһһн сһһһһһ
һһһһһһн аһһһһһн.

САРАНА НИКОЛАЕВНА – «Саха
спринг эрэлт» бэлэнхээх, үрдүкү категори-
ялаах кэскиллээх, оҕо кутун туһунт учуу-
тал. Гимназияда уонтан тахса сыл үлэтин
үрдүк көрдөрүүнү ситиһэр, үөрэтэр бэбэлэ-
ро ийэ тылы интэринэти олимпиадаларга,
уус-уран аабыыларга, научнай-практи-
ческай кэмпириэтиэһүтүргэ, тал оон-
нууларыгар өрүү инники сыһыаллар.
Идэ маастарыстыбатын конкурустары-
гар көхтөөхтүк кыттан ситиһинилээммитэ,
араас педагогическай технологиялары кэ-
лиминик, дьүөрэлтэти туһанар, үөрэнэр бо-
субуйалары оҥорор. Көдүүстээх аабыы-
ны килтирэн, үөрэтээччи аахпытан
өйдүүрүнү ситиһэр. Бэйэтин айымны-
лаах, таһаарылыах үлэтинэн хэрээрээ
халыбар буолар.

Саха талын учууталдарын методический холбоогуту салайар кэмгэр учууталлар идэтин таһымын үрдэттиг улахан болгомтотун уураң, үгүс сэмнээрдэри, кэмпиригисийлэри, учууталлар ааптарыскай сэмнээрдэрин тэрийбитэ. Кылаас таһынан аабыгыга «Чурапчы су-

руйааччыларын айымлылар» электроннай кинигэ, үөрэтүүчүлүккө сыл устата азырагыгар Саха сиригэр суруйааччыларын айымлыларын танытыга үлүсүттэ билигин туһалыгы сылдьар. Гимназия ээр кыраайы үөрэтүүчүлүктүгүр хаһыс да сырыттыр. Норуокка кинигэ биһарыагыт мэн Ноһуруодаа ахардыы оһоһулу

Сарлана Николаевна – ХИФУ Хотуу
норуоттар тылларын уонна культуура-
рын үнүстүүтүн магистрана.

**«Албан аат эйиэхэ, буйунгна!»
куонкурус түмүктэннэ**

Аба дайду сэрингийн кыттыылааба, сэрии, үлэ уонна успуорт бэтэрээни, ССРС кинематографиятын туйгуна, хууһунньук, дэгиттэр талааннаах Картузов Алексей Дмитриевич аатын үйэтитэн, «Албан аат эйиэхэ, буйуунна!» үсүһүн мытыллар Өрөспүүбүлүкэтээби мэтириэт уруһуйун күрээбэ мытылла турар. 1, 2 сылларыгар уопсайа 81 уруһуй кирибит. Алексей Дмитриевич бэйэтэ 550-ча буйуун мэтириэтин уруһуйдаабыт.

Сынхариуны бэлмнээтилэр Мария АРТЕМЬЕВА, Анна ЗАХАРОВА

Маарыкчаан ыччатара

Аси-Куо Ашеина:

“Чурапчы – иккис дойдум кэриэтэ”

Быйыл улууска сана ыччат Сэбизтэ тэрилэн, үлэтин көхтөөхтүк садалаата. Абыах кэм иһигэр бастакы улуустаагы ыччат бэстибээлин үрдүк таһымнаахтык ытта, үтөө дьыала аахсыйаларын тэрийдэ. Састаапка улуус бары нэһиликтэригэр уопсайа 50-тан тахса араас хайысха ситиһилээхтик үлэниир, талааннаах ыччат кирибитэ. Олортон биридэстэринэн Болтонотообу ыччат түмсүүтүн салайааччыта, «Үргэл» улуустаагы үгкүүһүттэр ансаамбылларын чилиэнэ Аси-Куо Ашеина буолар. Кини – бүтүгү балаһабыт ыалдьыта.

көстүбүтүгэр олус үөр-бүтүм. Чурапчыны наһаа сөбүлүүбүн. Иккис дойдум кэриэтэ саныбын. Билигин атын сиргэ көһөн барар былаан суох. Өр кэмгэ таһаарылаахтык үлэниир, туох эрэ сананы киллэриэхпин баһарабын.

- Идиг туһунан кэспин түс эрэ.

- Ону кылаас кэспиттэн Дьоккуускайдагы култуура уонна ускуустуба колледжыгар хореография салаатыгар үөрэнэ кирибитим. 2020 сыллаахха идэбин толору баһылаан, Болтоно нэһилиэгэр Виктор Афанасьевич Савин аатынан Норуот айымньытын дыһыгэр хореографынан үлэни кирибитим. Кулууп иһинэн икки ансаамбыллаахпыт - «Илгэ» ыччат үгкүү ансаамбыла уонна «Иэйи» орто көлүөнэ ансаамбыла. Сүрүн үлэм таһынан оскуола үгкүү куруһуогун ытабын. Бары кылаас үөрэнээччилэрин дьарыктыбын. Оскуола «Дьэргэлгэн» оҕо үгкүү ансаамбылын тэрийэн үлэстэбин. Араас куонкуустарга, бэстибээлгэр ситиһилээхтик кыттабыт. Уопсайа 30-ча ситиһилээхпит. Улуустаагы, бүтүн Арассыйага үгкүү куонкуустарыгар Лауреат, Дипломант атын ылбыпыт. Оттон тус бэйэм Чурапчыга улахан ситиһим дьэ - «Үргэл» хореографтар бириэмийэлэрин «Открытие года» номинация ханайката буолбутум.

- Болтонотообу ыччат түмсүүтэ ыттар үлэтин сырдатат түс эрэ.

- 2021 сылтан «Кэрэл» ыччат түмсүүтүн бэрэссэдээтэлинэн аһаммыт. Састаапкытыгар уон ыччат баар. Улууска, өрөспүүбүлүкэ, бүтүн Арассыйа үрдүнэн ытыттар аахсыйаларга көхтөөхтүк кыттабыт. Нэһилиэк иһигэр ыччаты көбүлэн, хамсаан, араас тэрээһиннэри толкуйдуубут. Болтоноҕо ытыттар араас, дьаһалларга ыччат түмсүүтэ тэигэ үлэстэр.

Кыайы күнүн «Сэрин оҕолоро» аахсыйаны тэрийэн,

олохтоох ыччат харчы хомулан, бороуукта аһылаһан, тыл бэтэрээннэргэ Мария Данилова Крониковага туттардыбыт. Маны таһынан Спиридон Иустинов икки куу күндүлээн, Мария Данилова үөрүүтэ улахан. Ытык кырдыабыс «Кэрэл» ыччат түмсүүтэ инникитин сайда турарыгар элбэх баҕа санаатын иттиһин: «Онорбут үтүбүт бэйэбитигэр хас да төгүл төннө турдун!» - дьэ алгыс тылларын эттэ. Аахсыйага уопсайа 17 ыччат кыттыһы ылла.

- Чурапчыга ордук тугу сөбүлээтин?

- Чурапчыны сүрэхтэр сылаастык, чугастык ылынан сөбүлээтим. Бастатан туран, үлэниир сирим Чурапчыттан чугас, онтон Чурапчы куораттан чугас. Ону ордук сөбүлээтим.

Хатыннаах чараннаах ураты кэрэ айылҕатын, кэсп нэһилиэн алаастарын наһаа сөбүлээтим. Сөөс буолла да, дьүөгэлэрбин кытта айылҕага тахсабыт. Болтоно дьон-сэргэтэ үөрэ-көтө көрсүбүттэрэ.

- Аси-Куо, кэспээниг иһин махтанабын. Инникитин да ситиһилээр кэлэ турдуннар, үлэ үтөө түмүктэрээх буолдун!

- Махтал! Чурапчы үүнэ-сайда турдун! Талааннаах, дойдутарыгар бэринилээх ыччат элбээн истин уонна ыччакка аналлаах элбэх саҥа, сонун, үрдүк таһымнаах тэрээһиннэр ытытла турдуннар!

Марфа ПЕТРОВА

- Аси-Куо, дорообо! Ураты аатын-суолун дьон иһигэр туттардар. Баһаалыста, аатын туох суолталаабын биллһиннэр эрэ.

- Дорообо, мин толору аатым - Аси-Куо Васильевна Ашеина. Төрүүһүттэн Саргылаана дьэ этим. Бу аатын хайдах эрэ сөбүлээбэт, мэхэ барсыбат дин санырым. Уларьтыахпын баһарытым ырааппыта эрэри, түгэн көстөн биэрбэтэ. Чурапчыга кэсп иннинэ, «сана сиргэ сана ааттаах үлэни барыахтаахпын» дьэ дьэ, уларьпытым. Барыта буолуохтаабын курдук, олус түргэнник табыллыбыта. Сана аатын аһам толкуйдаабыта. Сахалым уонна эбээни буолар. «Аси» сахалы «кыыс» дьэ тылбаастанар. Ол эбэтэр, суолтата Кыыс Куо дьэ буолар. Аатын олус сөбүлүүбүн. Арсааннаабын кытта барсар. Иккис ураты баһаа буолан, дьон иһигэр иһигэр. Кэрийдии эбэтэр Кытайды дуо дьэ куруук ыыталлар.

- Ханнык оройуонтан төрүттээххин?

- Оҕо сааһым Өймөкөөн улуунун Томтор нэһилиэгэр аасты. Төрөппүттэригэр Үчүгэй нэһилиэгэр олохторолор эрэри, таһа үлэниир буолан, бырааппынан аһам өттүнэн талталаах эбэтэр Елизавета Прокопьевна Ашеина олохторолор. Кини - аһам кылаас учуутала, билигин бочуоттаах сынньалаҥка олохтор. Эбэтэр махталым мунура суох. Ити курдук, икки нэһилиэгинэн кэлэ-бара сылдьарым.

- Чурапчыга хайдах тийэн кэлбиккин?

- Биригэ төрөөбүт - иккисбит.

Быраатым Любомир көгүл тустуунан дьарыктанар, Чурапчыга күтүөт. Кини Д.П.Коркин аатынан Чурапчытаагы ыспартибанын иһигэр оҕулаахтык кыттабыт. Салгы кыраакка Олимпийскай эрэһи бэлэмниир училищега үөрэммитэ, билигин Чурапчытаагы устуорт үнүстүүтүгэр үрдүнэн сылдьар.

Төрөөбүт дойдубар оскуола абыах баһаа үөрэнээччи этибит, быраатым Чурапчыга үөрэнэрин, элбэх доһоттордообун ымыһаҥа аһаа этим. Ол кэспиттэн «Сүрэхтэр - доһотторум бука бары» дьэ кинини көрөн баран, Чурапчы туһунан олус сэргээбитим, Чурапчы улууну үлэни барыахпын наһаа баһарытым.

Устудьоннуу сылдьан, Чурапчыга практикалана барар баҕа санаалаабым. Үөрэхпин бүтэрээт, тутта Чурапчыга үлэ мэхэстэтин көрдөөбүтүм. Өр күүһүтүм. Болтоноҕо үлэ

КЭПСИЭХПИН БАБАРАБЫН

БУЛЧУТ Александр Адамов

Саха сиригэр былыргыттан араас булт – эргэнэ хара тыатыгар эһэ, тайах, күндү түүлэх арааһа, күөх далайыгар балык талбыга, халлаанынан көтөр, кус-хаас эгэлгэтэ сөбүлээн төрүүр-ууһуур, үөскүүр дойдута. Онон да буолаҕа, булт – сахалар аһыыр астары, таһнар таһастара буолара. Бултааһынга, күндү түүлэх соноругар кыра эрдэхтэригэр уһуйуллаллара, дырык онгостоллоро. Улуу булчуттарынан дьонноро-сэргэлэрэ кини тутталлара, күрэ кэпсээн, номох онгостоллоро.

Сэбиэскэй кэмгэ колхозтар, совхозтар үлэһини кэмигэр анал былаан түһэрэ, кадровой булчуттар баар этилэрэ. Анал территориялар ананан, ол булчуур сирдэригэр үүтээн туттан, хаар түһүбүттэн уулдуур дьэри, булт соноругар сылдьаллара. Социалистической куоталаһы тэриллэн бастыһынан ааттаналлара, бастыһынан чистэһэр-боноттаныр этилэрэ. Биир оннук сорсуннаах булчутуан Чакыр нэһилигэни Эрилик Эристин аатынан колхоз, совхоз булчута Александр Гаврильевич Адамов буолар. Кини «Үлэ албан аһа» 3-с илтиһэннээх уордун кавалера, 10-с, 11-с пятилеткалар удаармынныктара, «Чурапчы оройуонун сайдыытыгар үтүөлэрин иһин» бэллэлэрдээх, о. д. а. наҕараадалардаах.

Кини 1957 сыллаахха ыам ыйын 12 күнүгэр Чурапчы улуусун Чакыр нэһилигэр Куестаах дьон Толоон бөһүөлэгиттэн чугас алааска элбэх оҕолоох колхозтаах ыалга алтыс оҕонно төрөөбүтэ. Аҕата Хабырымс (Халла) колхоз, совхоз туруу,

аатырбыт үлэһитэ этэ, күнүгэ, мунгутаан, иһинэн 3 гектар 87 суотайы охсубута норуотка кэпсээн буолан күн бүгүгүгэ дьэри ахтыллар. Ол иһин оҕолоро кыра эрдэхтэригэр үлэҕэ үөрэҕин улааппытара.

Александр 1964 сыллаахха Толоон бөһүөлэгэр оҕуолаҕа маһнайгы кылааска үөрэнэ киирбэтэ. 1972 сыллаахха Чакыр аҕыс кылаастаах оҕуолатын бүтэрэн, салгыы Хайахсыг орто оҕуолатыгар үөрэхтэннэ.

Кыра эрдэхтэригэр булду олус сэргээрэ. Оҕуолаҕа киирэн иһинтэн аҕатын кытары куэска сытыһара, батыһа сылдьара. 32 калибрдаах биир уостан сааһа. Бастагы булду өлөрбүт күнүн, төһөлөөх үөрбүтүн билигин даҕаны ыһыгыгар-чымпыгар дьэри өйдүүр. Туох үлэһит буоларга кинигэ ыһык турбатаҕа, булчут буоларга быһаарыммыта. Оҕуоланы бүтэрээт, совхозка түүлэхсигинэн үлэһитигинэн барбыта, булт соноругар турумута. Кэчээтэн Иркутскайдаагы техникуму бүтэрэн, охотвед-товаровед илгэлэммитэ.

1985 сыллаахха Хадаардаагы кыһылы иһэр ферма сэбиэскэй кэмгэ ананан икки сыл үлэһитэ. Анал үөрэхтээх, үлэһит тэригэр дьоруудаах дэр испис-лиһи Эрилик Эристин аатынан совхоз охотведынан аһабытара. Ити үлэһини сылаарыгар совхоз булт салаатыгар үчүгэй көрдөрүүлэригэр. Салгыы кадровой булчутуан сырыттабына,

совхозтар үлэһит, булчуттар үлэлэрэ тохтотуллан, баһынай хаһаайыстыба үлэһитэ.

Александр – дэр эрдэхтэригэр олоххо актыыбынай позициялаах, нэһилик, совхоз, улуус биир кизин туттар киһитэ. Ол курдук, таһаарылаах комсомольскай үлэһит иһин, ЫБСЛКС кини кэмитиэтин «Мастер умелца» (1977 с.), «Молодой гвардеец пятилетки» (1979 с.) бэллэлэринэн, 1978, 1979, 1980 сылларга «Победитель социалистического соревнования» бэллэлэринэн наҕараадалаабыта. 2013 сыллаахха Чурапчы улуусун дьаһалтатын Бонотунай Грамотатынан, көмүс бэллэлэринэн, 2016 сыллаахха Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэн Бонотунай Грамотатынан наҕараадалаабыта. КИРФ Кини кэмитиэтин «Ленинскэй комсомол 100 сыла» боноттаах уордун кавалера. Булчутуан үлэһини кэмигэр араас оройуоннаагы, улуустары, өрөспүүбүлүкэтээҕи дьаһалларга, түмүкүлэргэ кыттыны ыһыта.

Улуус бастыҥ булчуттара Семен Захаровтың (Хатылы), Федор Охонешниковтың (Чыаппара) куоталаһан үлэһитэ.

Чакыр отделениетыгар оттоһунга элбэх сыл звенону салайан кэлтэ. Ол курдук, 1986 сыллаахха Булчуут оттообут звенону салайбыта, бу улууска иккигэ бара сылдьыбыта. Атын да үлэһит мэдэи иһини күөһүгэ сылдьар туттаах үлэһит.

1986 сыллаахха Александра Константиновнаһын холбоһон ыал буолбуттара, 5 оҕолохтор, 4 сиэннэхтэр.

Чулуу булчуттун үбүлүөйдээх бэлэ күнүнэн, 65 сааһын туолбутунан, сааскы кус сезона сааһааһыннан эһэрдэһиниһит! Чэгиэн доруобуйаны, бэйэһэр уонна дьэ кэргэнигэр эһиги буолууну баҕарабыт!

Алексей Слепнев

САҢААБЫН ЭТЭБИН

Саха сиригэр бөһүөлэктэрин ыраас иһэр уунан хааччыйыахха сөп

«Саха Сирэ» хаһыат нүөмэрдэригэр «Чэгиэн чэбдик буолуу дьин төрдө – ыраас иһэр уу» ыстатыйаҕа нэһилиэнньэни ыраас иһэр уунан хааччыйыахха аналлаах бары техникэскэй, үп уонна тэрээһин үлэлэр хайыскаларын сомоҕолуур уонна олоххо киллэрэр аналлаах СӨ Бырабытыалыстыбатын «Саха сиригэр олохтоохторун иһэр уунан хааччыйыах» бырагырааманы бигэргэллээтэ дьин суруллар. Уонна М.Сибиряков «Биир ойбонтон уулур тухары» дьин ыстатыйалара бэчээттэммиттэрэ. Ол кэнигиттэн дуоннаах хардылар онгоһуллубатылар. Арай Чурапчыга скважинаттан Мугу-дайга уу хачайдаан атыылытылар. Онтон нэһилиэнньэлээх пууннар улаата, элбии тураллар. Бөһүөлэктэргэ гаас киирэн дьон, тэригтэлэр ууга наадылаллара мунура суох кэни турар.

Мин бүгүн өр сылларга илтихтин сылдьыбыт санааларбын үлэһиттэргэ сананым.

Кыра сылдьан, оҕо оҕус ситэр эрдэхтэн, кураан сайын алаастар уулара куура уоланнар, алаастарга чэй орутар, оҕус уулар ньуоска да уу суох буолара. Улахан дьон оҕус ситэрэһини эһит саҕана үс-түүрт биэрэстэлээх сиртэн көгүстэн чаанньыктарынан уу бастараллара. Таарыкчы оҕустарытын ууларарыт. Чаанньыктыгар уу баһан, оҕустарытын миннэн, уубутун төһөтүн тоҕон-хорон тирдэрбит эбитэ буолла. Син үөрэнэн, чаанньык улахан ортогун ти-

эрдэр буоламмыт уу бастараллара эбитэ иһин. Сорох алаастарга уу суох буолан, утаһан, ыксаан тыа быһыһыгар баар дүөдүлэртэн ньамаһаах, кыймаһаас үөһүнээх ууну ырбаахыбыт көгүт хас да хос тутан оборон иһэрбит. Билигин угут дьыллар уһунуук туран уонна баһаардар буолуоталаан, тыаны үөһүгэр сизин – тыа мууһа ирэн, уулар-күүлэр алаастар айы баар курдуктар. Ол урукку кураан дьыллары өйдөөн кэлэн – эмиз алаастар куура хаталлара буолуо дии санаахпына, мин, кырдааһа кини, ытырыктата сааньыбын.

Билигин бөһүөлэктэр наһаа улаатан, урукку кыра көгүспүт сыһыа тыһыһычтан таһа нэһилиэнньэлээх бөһүөлэк киһитин-сүөһүтүн бу угут дьылларга нэһилээ уулар.

Бу санаан көрдөххө, уу санитарнай ирдэбилгэ эппиттэспэтэ да буолуо. Ол Саха Сирингэр эрэ буол-

бакка, бүтүн пландар

та үрдүгүн сытытык турар боптуруос. Онно эһин, бу ырыһыак, үп-харчы кэмчи, коррупция, бюрократия, най бары кэмигэр иһиникин эрдэлээн, өтө көрөн салайар, туруорсар дьоммут элбэхтээбэр аһыһаан иһэр курдуктар. Одулуун нэһилигэр урут мунгалыыр да күөлүт суоҕа. Дэлһийэй оҕоньор сизил мулхатынан Хонду үрээһин уһуор биир кыра бычыкылаах көлүкэни тэллээһин оҕуһунан баран, сайын биридэ эмэ тардан кэллэрэ. Бэриэ табылыһааһына, сайылык ыаллара кыһээ аһыһыкка биридэ эрэ күөстэнэллэрэ. Онтон ааспыт үйэ алта уонус сылларын бүтүүлэригэр колхоз оҕустэһтээтэ Е.С. Николаев Илин Бэро уонна Алаас Эбэ күөлэри быһыттан үөскөтүтэ. Онтон ыла, ол күөлэргэ нэһилиэнньэ күн бүгүнүгэр дьэри балыктыыр, андылыыр. Өссө да булчуохтара-алтыахтара турдаҕа.

Сыл аайы миллиардынан кубометр уу Саха Сирин үрэхтэринэн, өрүстэринэн Хоту Муустаах муораҕа сукуллалар элбэ. Манньык айылга анаабыт ууттуттан хас бөһүөлэк аайы хаһаанар ой-санаа өрөспүүбүлүкэ биир эмэ сала-

ааччытын өйүгэр охсулан ааспат аҕа буолаҕа.

Мин ааспыт үйэ аҕыс уонус сыллар ортолоругар Карл Маркс аатынан совхозка дьирэктэригэр сылдьан, бөһүөлэк ортогунан аһар кыраһыт Таатта үрээһин сыһыһаппакка, күһүн аайы муус ыалларын көрөн салла санаабытым. Бу ууга киһилин-сүөһүлүүн, ыттыһы-кустуун суунар-тараанар, сөтүөлүүр уонна бөһүөлэк кирэ-хаҕа түһэр этэ. Ол да иһин саһарар уо.д.а. марьылар дэлэйдэрэ.

Онтон ыксаан, бөһүөлэк үөһээ өттүгэр Таатта үрэх сүһүгүн 50-70 метрээ эххэллээ тоҕо тэптэрэн, иһэр уу хаһаанар дьирэҕэ сөһүөтү быраһыһаһаан, анал үлэһиттэр бөһүөлэктэн кэлэн, бөһүөлэктэн тэһинччи, былааннарыттан быдан кыра сир тоҕо тэптэрбиттэрэ. Кинилэр төһө баҕарар уһуннаах тыа тэптэригэр киирэн сөп. Онно аҕыс-уон метрээ дьирэҕин үүтэһтээн баран, аммиачнай удобрение куталлар уонна электрикскэй элээччилэри уган эппиттэрэ. Ол түмүгэр көгүстэн чугас буолан, аллараа ситэр кумах араһатынан көгүстөн уу фильтрациялаан котлованы толорбута. Бу иннинэ суунар уубут сап-саһархай буолара. Онтон эстэригиттэн бастарбыт уубут дьэп-дьэһик этэ. Салгыы анаһыһа кыһыһыттарыгар иһээх сөп, ирдэбилгэ эппиттэригэр дьэһиттэрэ. Дьон күһүн аайы ити сиртэн быдыһа-быдыһа муус ыдаллар.

Иһигин түмүк онордоххо, бастагынан, тоҕо тэптэригэр тоҕо баҕарар уһуннаах тыаһаах сөп. Иһиниһин, үрэхтэр сүһүгүрүн аллараа араһата кумахтааһа, онон фильтрация баран, уулаах көгүс чугас буолан, уу кизитин ып-ыраас уунан толорор. Үсүһүнэн, тэптэ-

рин бөһүөлэк үөһээ өттүгэр буолуохтаах. Аллараа буолаһына, бөһүөлэк бөһө-саҕа, кирэ-хаҕа түһэр. Төрдүһүнэн, тоҕо тэбэр иһингэ аммиачнай селитра буолан, сыһаата олох чэпчэки, дэлэй. Бэһиниһин, уу емкоһын улаатыһынан, тэптэригэр көгүс иһин өттүнэн онордохха сөп. Алтыһынан, тэптэригэр 40-50 иһин арыттан көтө-көтө онордоххо, бэйээ ууну ыраастыыр сиптэһэ үөскүүр. Сэттиһин, тоҕо тэптэригэр буорун тэһин суолу тутууга туттуохха сөп.

Олох сайдыыта түргэн – нэһилиэнньэ элбигэр, бөһүөлэктэр улааталлар. Гаас киирэн, бөһүөлэктэргэ дьон толору хааччылыһаах дьэһэри онгостон эрэллэр. Оҕуолалар, тэригтэлэр бары иһигэ туалеттанан эрэллэр. Ууну туттуу эмискэ элбээн иһэр. Европаҕа гаһын сир аһыгар хаһааналлар. Билигин саатар иһэр уубутун сир тоҕо тэптэригэр хаһаанарбыт тоҕо табылыһааһыт?

Мань Ил Дархан, Бырабытыалыстыба, Ил Түмэн кэскиллээх былаанга киллэрэн, үбүлээ, бырагыраама онгостон, олохтоохтук ыһан үлэһиттэр наада. Бу бырагыраама элбэх үбү эрэйбэт.

Онтон бу ыһыһы-тобулуу, сэринлэр, сантхиллар, кириһистэр кэмигэр өрөспүүбүлүкэ аһыһан-үөлүнэн хааччылыһытын, куттала суох буолуутун ситиһэр болтуруос эмиз сытытык турар. Онон салаһта бары таһыһа күннээһинэн салаһа олоһолоро булчуу уурайааһаах. Нэһилиэнньэ салаһта ирдэбил күүһүрүөхтээх. Хас биирдии өрөспүүбүлүкэ олохтооһо бэйэтигэр эппиттэһэ үрдүүр-ирдээр кэмэ кэлтэ дии санаабын.

Василий ЕФРЕМОВ,
Хааса-Уола.

ПОЛИЦИЯ ИЗВЕЩАЕТ

Миграционная ситуация в районе стабильная

Всего поставлено на миграционный учет по месту пребывания иностранных граждан (то есть временно) – 33, из них: первично – 31, сито-24, по месту жительства – первично 1 гражданин Республики Кыргызстан.

Гражданство Российской Федерации приобрела 1 гражданка Украины (2021 г.-2).

В основном цель въезда в Чурапчинский район иностранными гражданами является сезонная работа на строительных объектах.

По состоянию на 30.04.2022 на территории Чурапчинского района Республики Саха (Якутия) на учете состоят 33 иностранных гражданина (в том числе 25 граждан Таджикистана, 5 граждан Армении, 3 граждан Кыргызстана).

За 4 месяца 2022 года МП ОМВД России по Чурапчинскому району по решению отделения ГИБДД ОМВД России по Чурапчинскому р-ну, внесено в ППО «Территория» представление о неразрешении въезда в Российскую Федерацию, по пункту 4 статьи 26 Федерального закона от 15.08.1996 № 114-ФЗ «О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию» в отношении гражданина Республики Армения.

В отношении иностранного гражданина или лица без гражданства возможно применить решение о неразрешении въезда в Российскую Федерацию при наличии оснований, предусмотренных статьями 26 и 27 Федерального закона от 15.08.1996 № 114 - ФЗ

«О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию»

Так, статья 26 Федерального закона № 114-ФЗ, предусматривает следующие основания, по которым может быть вынесено решение о неразрешении въезда в Российскую Федерацию, в случае если иностранный гражданин:

- сообщил заведомо ложные сведения о себе или о цели своего пребывания в Российской Федерации (пп.2 ст.26 ФЗ-114);

- неоднократно (два и более раз) в течение трех лет привлекался к административной ответственности в соответствии с законодательством Российской Федерации за совершение административного правонарушения на территории Российской Федерации (пп.4 ст.26 ФЗ-114);

- в период своего предыдущего пребывания в Российской Федерации не выехали из Российской Федерации до истечения тридцати суток со дня окончания срока временного пребывания, за исключением случаев отсутствия возможности покинуть территорию Российской Федерации по обстоятельствам, связанным с необходимостью экстренного лечения, тяжелой болезнью или со смертью близкого родственника, проживающего в

Российской Федерации, либо вследствие непреодолимой силы (чрезвычайных и непредотвратимых при данных условиях обстоятельств) или иных явлений стихийного характера (пп.8 ст.26

ФЗ-114);

Статья 27 Федерального закона № 114 указывает основания, при наличии которых в отношении иностранного гражданина в обязательном порядке принимается решение о неразрешении въезда в Российскую Федерацию.

Часть 1 статьи 27 Федерального закона № 114, предусматривает следующие основания, по которым в обязательном порядке выносится решение о неразрешении въезда в Российскую Федерацию:

- это необходимо в целях обеспечения обороноспособности или безопасности государства, либо общественной безопасности, либо защиты здоровья населения, за исключением случаев, предусмотренных абзацем вторым пункта 3 статьи 11 Федерального закона от 30 марта 1995 № 38-ФЗ

«О предупреждении распространения в Российской Федерации заболевания, вызываемого вирусом иммунодефицита человека (ВИЧ-инфекции)» (пп.1 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- в отношении иностранного гражданина или лица без гражданства неоднократно (два и более раз) выносилось решение об административном выдворении за пределы Российской Федерации, о депортации либо передаче Российской Федерацией иностранному государству в соответствии с международным договором Российской Федерации о реадмиссии (пп.2.1 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- иностранный гражданин или лицо без гражданства име-

ют неснятую или непогашенную судимость за совершение умышленного преступления на территории Российской Федерации или за ее пределами, признаваемого таковым в соответствии с федеральным законом (пп.3 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- в отношении иностранного гражданина или лица без гражданства принято решение о нежелательности пребывания (проживания) в Российской Федерации, в том числе если этот гражданин включен в список граждан Соединенных Штатов Америки, которым запрещается въезд в Российскую Федерацию (пп.7 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- иностранный гражданин или лицо без гражданства использовало подложные документы (пп.9 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- иностранный гражданин или лицо без гражданства в период своего предыдущего пребывания в Российской Федерации уклонился от уплаты налога или административного штрафа либо не возместил расходы, связанные с административным выдворением за пределы Российской Федерации либо депортацией, - до осуществления соответствующих выплат в полном объеме. Порядок погашения иностранными гражданами и лицами без гражданства такой задолженности определяется Правительством Российской Федерации (пп.10 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- иностранный гражданин или лицо без гражданства неоднократно (два и более раз) в течение

одного года привлекались к административной ответственности за совершение административного правонарушения, связанного с посягательством на общественный порядок и общественную безопасность либо с нарушением режима пребывания (проживания) иностранных граждан или лиц без гражданства в Российской Федерации или порядка осуществления ими трудовой деятельности на территории Российской Федерации (пп.11 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- иностранный гражданин или лицо без гражданства в период своего предыдущего пребывания в Российской Федерации не выехали из Российской Федерации и находились в Российской Федерации непрерывно свыше 180 (ста восьмидесяти) суток, но не более 270 (двухсот семидесяти) суток со дня окончания предусмотренного федеральным законом срока временного пребывания в Российской Федерации (пп.13 ч.1 ст.27 ФЗ-114);

- иностранный гражданин или лицо без гражданства в период своего предыдущего пребывания в Российской Федерации не выехали из Российской Федерации и находились в Российской Федерации непрерывно свыше двухсот семидесяти суток со дня окончания предусмотренного федеральным законом срока временного пребывания в Российской Федерации (пп.14 ч.1 ст.27 ФЗ-114).

Миграционный пункт ОМВД России по Чурапчинскому району.

ВНИМАНИЕ!

В отношении объектов недвижимого имущества, расположенных на территории кадастрового квартала:

• субъект Российской Федерации: Республика Саха (Якутия);

• муниципальное образование: Чурапчинский улус (район);

• населенный пункт: с. Толон (Бахсытского наслега), номер кадастрового квартала: 14:33:004001; с. Телей-Диринг, номер кадастрового квартала: 14:33:011001; с. Усун-Кюель, номер кадастрового квартала: 14:33:009001; с. Мырыла, номер кадастрового квартала: 14:33:010001, с. Юрюнг-Кюель, номер кадастрового квартала: 14:33:015003 в целях исполнения муниципального контракта от «25» апреля 2022 г.

№ 021-22/ОК в период с «25» апреля 2022 г. по «01» декабря 2022 г. будут выполняться комплексные кадастровые работы.

Заказчиком комплексных кадастровых работ является: Администрация муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия).

Адрес: 678670, РС (Я), Чурапчинский улус, с. Чурапча, ул. Ленина, 41;

Адрес электронной почты: admchurapcha@mail.ru, kumichurap@mail.ru

Номер контактного телефона: 8(41151) 41-184, 41-986.

Исполнителем комплексных кадастровых работ является кадастровый инженер:

1) Фамилия, имя, отчество: Филиппов Евгений Иванович

Юридический адрес: 677007, РС (Я), г. Якутск, ул. Чернышевского, д. 12/1, кв. 23

Фактический адрес: 677007, РС (Я), г. Якутск, ул. Чернышевского, д. 12/1, кв. 23

Адрес электронной почты:

ИЗВЕЩЕНИЕ О НАЧАЛЕ ВЫПОЛНЕНИЯ КОМПЛЕКСНЫХ КАДАСТРОВЫХ РАБОТ

filena 78@inbox.ru; girozem@mail.ru

Номер контактного телефона: 8-964-424-75-42; 8(4112) 34-02-96; 8(4112) 34-02-91.

Квалификационный аттестат: 14-10-65

Идентификационный номер: 7071 дата выдачи: 30.12.2010 г.

Наименование саморегулируемой организации в сфере кадастровых отношений, членом которой является кадастровый инженер: Ассоциация СРО «Кадастровые инженеры»;

2) Фамилия, имя, отчество: Федорова Ульяна Прокопьевна

Юридический адрес: 677000, РС (Я), г. Якутск, ул. Хабарова, д. 11, кв. 73

Фактический адрес: 677000, РС (Я), г. Якутск, ул. Хабарова, д. 11, кв. 73

Адрес электронной почты: fedup2204@gmail.com; girozem@mail.ru

Номер контактного телефона: 8-967-911-05-07; 8(4112) 34-02-91

Квалификационный аттестат: 14-12-210

Идентификационный номер: 7067 дата выдачи: 21.11.2012 г.

Наименование саморегулируемой организации в сфере кадастровых отношений, членом которой является кадастровый инженер: Ассоциация СРО «Кадастровые инженеры»;

Наименование юридического лица, с которым заключен муниципальный контракт и работниками которого являются кадастровые инженеры: Акционерное общество «Сахагипрозем»

График выполнения комплексных кадастровых работ:

• Дата выполнения работ:

25.04.2022г. – 01.12.2022 г.;

• Место выполнения работ: Республика Саха (Якутия), с. Толон (Бахсытского наслега), с. Телей-Диринг, с. Усун-Кюель, с. Юрюнг-Кюель, с. Мырыла Чурапчинского улуса (район);

• Виды работ: Кадастровые работы, топографические работы.

Правообладатели объектов недвижимости, расположенных на территории комплексных кадастровых работ, не вправе препятствовать выполнению комплексных кадастровых работ и обязаны обеспечить доступ к указанным объектам недвижимости исполнителю комплексных кадастровых работ в установленном графиком время.

Правообладатели объектов недвижимости, расположенных на территории выполнения комплексных кадастровых работ, в соответствии с частью 6 статьи 42.7 Федерального закона от 24 июля 2007 г. № 221-ФЗ «О государственном кадастре недвижимости» вправе представить исполнителю комплексных кадастровых работ в письменной форме в течение тридцати рабочих дней со дня публикации этого извещения сведения об адресе правообладателя и (или) об адресе электронной почты правообладателя либо в соответствии с частью 5 статьи 20 Федерального закона от 24 июля 2007 г. № 221-ФЗ «О государственном кадастре недвижимости» обратиться с соответствующим заявлением в орган кадастрового учета.

Информация об адресах приемных органа кадастрового учета размещена на сайте Федеральной службы государственной регистрации, кадастра и картографии rosreestr.ru в информационно-телекоммуни-

кационной сети «Интернет».

В отношении ранее учтенных объектов недвижимости, которые расположены на территории выполнения комплексных кадастровых работ, сведения о которых отсутствуют в государственном кадастре недвижимости, в соответствии с частью 4 статьи 42.6 Федерального закона от 24 июля 2007 г. № 221-ФЗ «О государственном кадастре недвижимости» заинтересованные лица вправе представить исполнителю комплексных кадастровых работ заверенные в установленном порядке копии документов, устанавливающих или подтверждающих права на такие объекты недвижимости, для внесения исполнителем комплексных кадастровых работ этих сведений в государственный кадастр недвижимости.

Указанные сведения и документы можно представить по адресу:

677000, Республика Саха (Якутия), г. Якутск, ул. Ломоносова, 48; тел: 8(4112) 34-02-89, электронный адрес: girozem@mail.ru;

678670, РС(Я), Чурапчинский улус (район), с. Чурапча, ул. К.Маркса, д. 21; тел: (841151) 41-986, электронный адрес: kumichurap@mail.ru.

Заинтересованные лица в соответствии с частью 7 статьи 45 Федерального закона от 24 июля 2007 г. № 221-ФЗ «О государственном кадастре недвижимости» вправе самостоятельно подать в орган кадастрового учета заявление о внесении в государственный кадастр недвижимости сведений о ранее учтенном объекте недвижимости.

ДАЛЬНЕВОСТОЧНЫЙ ГЕКТАР

Уважаемые граждане, получатели «Дальневосточный гектар»!

Уведомляем Вас о необходимости в срок не позднее одного года со дня заключения договора безвозмездного пользования земельным участком гражданином направляет в уполномоченный орган уведомление о выбранных им виде или видах разрешенного использования такого земельного участка.

А так же в срок не позднее трех месяцев после истечения трех лет со дня заключения договора безвозмездного пользования земельным участком гражданином представляет в уполномоченный орган декларацию об использовании земельного участка по форме, утвержденной приказом Министерства Российской Федерации по развитию Дальнего Востока от 16.04.2018 № 63. Указанная декларация подается или направляется в уполномоченный орган гражданином по его выбору лично или посредством почтовой связи на бумажном носителе либо в форме электронного документа с использованием информационной системы.

Договор безвозмездного пользования земельным участком считается прекратившим свое действие в случае, если гражданин, с которым заключен указанный договор, не подал в уполномоченный орган заявление о предоставлении такого земельного участка в собственность либо в аренду до дня истечения срока действия указанного договора.

По дополнительным вопросам можете обратиться в муниципальное казенное учреждение «Комитет по управлению муниципальным имуществом» МО «Чурапчинский улус (район)» по рабочим дням с 9.00 час. до 18.00 час., перерыв на обед с 13.00 час. до 14.00 час. по адресу: 678670, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, д. 21, телефон (841151) 41 - 986, E-mail: kumichurap@mail.ru

